

ACC. N:R M. 15609: 1-7.

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknare: *Ewie B. Karlsson, Tving*
Härad: *Medelstads* ..... Berättare: " " " "
Socken: *Tving* ..... Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1960* ..... Född år *1880* i *Tving*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Pextilierna i hemmet. s. 1-7.

N. No. 163

19/11 - 60

Skriv endast på denna sida.

Frågelista 163
Textilier

ACC. N:R M. 15609:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vad jag här kommer att nedskriva gäller hur bondens hem var utrustat med textilier på 1890 talets början.

Skurgolv i alla rum utom sevrum och sal, i sevrum fanns tras-matter tätt lagda över hela golvet, i salen några s.k. gångmattor.

I bondens hem förekom intet annat än skurgolv intill 1910, då kunde en få se något målat golv eller kerkmatta, vilket blev ett mode ungefär samtidigt. Naturligt blev golvet i salen målat eller belagt med kerkmatta först. Kerkmattor tillhandahölls av byns köpman och kostade 3 kronor metern, kerkmattor ansågs kalla, varför det dröjde flera år framåt innan de allmänt slog igenom i bondehemmen. Trasmattor kunde tillverkas i hemmen, de framställdes i de mest varierande färger och blev mycket berömda då grannarna gästade varandra. I början av 1900 talet vävdes i hemmen ylle-mattor och ryor som prydde finrum.

Bonden hade i regel får, därav ull, hemsplinnig av ullen upphörde på 1890 talet, ullen sändes till större spinnerier, exp. Salströmska fabriken, därifrån kom garnet färdigt och färgat i den grevlek som önskades och så vävdes i hemmet.

VM 163

Frågelista 163
Textilier

ACC. N:R M. 15609:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

Tresmattorna behöll sin plats i sängkammare i många hem intill nuvarande tid fastän över kerkmattan. Bryssel matt eller Persiska mattor fanns ej i ett bondehem för ännu på 1950 talet, när herremannen började med dem tårs jag ej yttra mig om. Ryamatter kom i bruk på 1900 talet som golvbeklädning, det var en s.k. salsmatta i större och mindre format mitt å golvet. 1918 var nästan alla golv i ett bondehem såväl som terparens hem belagda med trasmatter, det såg ut som en tävlan mellan kvinnorna att tillverka vackert mänstrade trasmatter och yllematter.

I min farmars hem, farmer var född 1818, var vackra trasmatter alla tider på golvet, därunder skurgolv. År 1923 var en stor sal i Tvings prästgård golvträet belagt med fin vit sand.

Ordningsföljden med mattbeläggning å golven i bonde-terpare och backstugorna: Trasmatter över hela golvet i daglig- och sovrum, gångmattor i sällan använda rum. 1890 finare mattor av yllegara i finrum, traspångmattor i hemmets alla rum. 1903 kerkmatta i sovrum med gångtrasmattor över. 1910 kerkmattor i matrum o kök. 1915 kerkmattor i alla rum trasmatter, ryamatter lades över. 1954 inlades parkettgolv i mitt födel-
sehem.

2

Vad jag kan minnas om gardiner. 1888 I salen långgardiner vita
veckade trädgardiner fästade ihopdragna i fönstrets nedkant, svarvad
stång, svarvade kuler i ändarna, stången svart och kulerna gulpolera-
de, fönstren hade rullgardiner köpta av något tunt tyg men kinesiska
eller japanska husmotiv i mitten. Rullgardinen var spikad på svarvad
stång. i ena ändan en stor trådrulle i vilken ett snöre löpte, då gar-
dinen gick ner snödes snöret om rullen, då gardinen drogs upp rullades
snöret ut, det fick då fastgöras om en spik eller knapp för att gar-
dinen skulle stanna uppe. Även i daglig- sovrum var långgardiner vita
samma upphängning som ovan nämnts, men här var hemvävda gul och vit-
randiga rullgardiner, samma beslag. I matrum, kök och övriga rum var
kappgardiner, vilka täckte halva övre fönstret, något veckade, här
hängde gardinen i snöre, inga rullgardiner utan här användes jalousier
utav tunnt vitt tyg, de var i 2 delar hängda på ett tvärgående snöre
där gardinen slutade, drogs isär från mitten åt sidorna. Till alla
fönster fanns dubbel uppsättning.

Så fortgick till i början på 1900talet, det kom upp långgardiner
vid alla fönster i huset, fortfarande vita s.k. trädgardiner, nya

stänger, helt brunpolerade, fästena i väggen alltjämt smidda järnkrokar eller ögler. 1908, ny husmor i hemmet, vilken själv började väva gardiner, först till salen ljus gul och rödbrandiga, ljus gula med mörkare blommer inpleckade, upphängning densamma ännu.

1915 var alla fönster i hemmet behängda med hemvävda gardiner i olika färger och mönster, garner var lätt att anskaffa i staden, nu var en del gamla stänger dåliga varför nya anskaffade, dels av trä och dels av mässing, nu anskaffades nutida rullgardiner till alla fönster i bottenvåningen, någon gammal hemvävd gulrandig rullgardin undanröjdes, även någon med japanskt mönster på finnas kvar.

Det första drapperi i detta hem tillkom 1926 en dotter till mig förfärdigade 2 par, de vävdes av gårdens ullgarn i mörka blekigefärger upphängda som vanliga gardiner på trästång i dagligrummet, en dörr mot matrummet en dörr mot salen, nu användes ej detta rum till sovrum längre. Rummet verkade varmare med drapperier, men det var trevligt o så var det modernt.

Benader fanns i affärerna till billiga priser, importerade, en enda kom in i detta hem ett motiv av en hollensk båndgård.

5

Å matbordet där alla gårdens folk åt alla mål fanns en servett i mitten under fat och terriner, bordets träskiva skurades efter varje måltid. Från 1900 fanns alltid duk å hela matbordet, det var linne- dukar eller drälldukar, färgen varierade vid byte, vaxduken kom till 1935, den låg alltid på och en servett över, vid hälgar fanns linne- duken vit och manglad över vaxduken, nu har man plastduken över linne- duken. Inga servetter i vardag, först 1910 användes servetter vid fest- liga tillfällen, de var då av linne, från 1930 blev servetterna av papper både vid helg och söcken.

Löpare och tallriksunderlägg har ej funnits i mitt hem före 1920.

Linne dukar användes på alla ytor såväl målade som polerade i min barndom på 1900 talets början kom vandrande handelsmän med nya sorters dukar dels tjocka mörka ylledukar och dels tunna spetsdukar en och annan inköptes och det blev en blandning av gammalt gediget och nytt men dålig hållbarhet.

Stoppade stolar fanns i mitt hem före min födelse, dessa har jag beskrivet tidigare, 6 st, fanns, polerade av björk, lös stoppad sitts tyg av grev linneväv stoppad med hö översidan klädd med något hårt

5

blankt grått tyg med ljusa röda reser, jag hörde namnet å tyget be-
nännas Satin Satäng, Steppad karl-johanseffa ärvdes 1903, den är mye-
ket gammal, Divan inköptes i möbelaffär 1916, fätöljer 1912, ytterliga
steppade stolar 1920, i dessa senare är stålresårer, den vanliga mo-
dellen. Kuddar och dynor steppade med fjäder eller dun fans det
gott en i dels vita broderade var, dels å Stramalj broderade mörka
placerades i soffans mitt och i hörnen.

Sängarna hade fast träbotten å denna var först en av linneväv
halmsteppad madrass, på denna hevåvt bolstertyg fylld med fjäder, un-
derkudde med halm överkudde fjäder i linnevar. 1901 utbyttes de gam-
la sängarna mot utdragbara tredelade föreningsängar i dess med träbotten
i dessa tillhörde tredelade kroll-madrass i övrigt likt tidigare.

Dessa sängar har tjänstgjort intill 1939 då stålfjäderbotten
enmanssängar med vaggmadrasser, numer växlar sängtyper i olika hem
fjäder och dun har alltigenom varit bolster och kuddars innarmäte,
Att bolstern frångåtts i hemmen beror på arbetsbördan, då hem-
hjälpen försvann, det var tungarbetade sängplatser.

I min barndom användes endast underlakan, vi hade alltid långa
lakan av grovt linne, men vid auktioner fick man se korta lakan, först
på 1910 talet började vi använda överlakan, dessa av finare linne
eller bomull. Som täcke var det mest vaddtäcke eller filt om vin-
tern båda. Nöthårstäcke var ofta använt på vintern, det var tungt och
varmt, men över vaddtäcket. Tyget till täcket inköptes och kunde vara
rött, blått, grönt blonnet mönster även vitt sidentyg fanns för gäster.
Före 1900 stod sängarna uppbyggda om dagen med virkade överkast
sofforna lades ju lock över om dagen, locket kunde ju vara bara trä-
et eller också stoppat med kärnhä och hemvävt tyg, soffan var ju sitt-
plats om dagen. Dagrummet var ju även natttrum, från 1900 blev det sär-
skilt sovrum och sedan stod sängarna bäddade dag o natt.

Ovriga textilier, I ett hem har funnits och finnes många slag
av dukar vävda, virkade, dräll och linne, bomull- sydda å linne
virkade och sydda finnes oänligt många mönster, att jag vågar ej för-
söka beskriva något. Handdukar av linne och jute, sildukar, dammtrasor
disktrasor, grytlappar m.m.m.m.